

حقوق خویشاوندان در قرآن و سنت

ستایش مخصوص ذات خدایی که پروردگار جهانیان است، همان ذاتی که در قرآن کریم می فرماید: ﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾ «و از الله که به نام او از یکدیگر درخواست می‌کنید پروا نمایید و از گسستن پیوند خویشاوندی بپرهیزید. بی‌گمان، الله همواره مراقب و نگهبان شماست»، گواهی می‌دهم که نیست معبود بر حق مگر الله واحد و لا شریک، و گواهی می‌دهم که سردار ما حضرت محمد صلی الله علیه وسلم بنده و فرستاده اوست، درود و سلام و برکات الهی بر او و بر همه آل و اصحاب و پیروان راستین او باد.

اما بعد:

کسی که در قرآن کریم و سنت پیامبر تدبیر کند، درمی یابد که حفظ پیوند خویشاوندی از ضروری ترین واجبات و مؤکدترین اطاعت است؛ الله تعالی میفرماید: «وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ» ترجمه: «و الله را عبادت کنید و چیزی را با او شریک نگردانید و به پدر و مادر نیکی کنید و نیز به خویشاوندان و یتیمان و مستمندان»، در جای دیگری میفرماید: «وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُو الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينُ فَارْزُقُوهُمْ مِنْهُ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا» ترجمه: «و هر گاه خویشاوندان [غیر وارث] و یتیمان و مستمندان در تقسیم میراث حاضر شدند، پیش از تقسیم، چیزی از آن اموال را از باب استحباب برایشان بدهید و به شایستگی با آنان سخن بگویید» و باز هم در آیت دیگری میفرماید: «وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا» ترجمه: «و به یاد آورید هنگامی که از بنی اسرائیل پیمان گرفتیم که: جز الله یگانه را عبادت نکنید و به پدر و مادر و نزدیکان و یتیمان و بینوایان نیکی کنید و به مردم سخن نیک بگویید»، و همچنان پیامبر گرامی ما حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم میفرماید: کسیکه به خداوند جل جلاله و روز قیامت ایمان دارد پس صله رحمی را نگهدارد.

این عزت خویشاوندی را بس است که حق سبحان او را از اسماء خود نامیده است و وعده داده که آن را با وصل کنندگان پیوند دهد و قطع کنندگان را قطع کند پیامبر صلی الله علیه وسلم میفرماید: و زمانیکه خداوند جل جلاله مخلوقات را آفرید پس بر صله تاکید ورزید و از کسانی راضی میگردد که صله رحمی داشته باشند و از آنانی دور میگردد که صله رحمی نداشته باشند.

رحم در روز قیامت برای انسان اگر آن را وصل و قطع کند گواه است، قسمیکه پیامبر گرامی ما میفرماید: و هر رحمی که در قیامت پیش از صاحبش بیاید، اگر به آن ببیوندد، به او شهادت می‌دهد و اگر قطع کند، بر او قطع است.

و برای صله رحمی فضایل بزرگی در دنیا و آخرت است که نبی کریم صلی الله علیه وسلم میفرماید: هر کس دوست دارد که در روزی او گسترده شود یا در مسیرش فراموش شود پس صله رحمی کند، و در حدیث دیگری میفرماید: حفظ پیوندهای خویشاوندی یعنی صله رحمی، خوش اخلاقی و حسن همجواری، خانه‌ها را آباد و عمرها را طولانی میکند، و باز در حدیث دیگر میفرماید: ای مردم: سلام برسانید و طعام دهید و صله رحمی داشته باشید و در حالی که مردم در خوابند نماز شب بخوانید و با آرامش وارد بهشت شوید، و بار دیگر در جواب سوال مردی که پرسیده بود کدام عمل باعث دخول در بهشت میشود میفرماید: خدا را بپرستید و چیزی را شریک او قرار ندهید و نماز را برپا دارید و زکات بدهید و پیوندهای خویشاوندی (صله رحمی) را حفظ کنید.

قرآن کریم و سنت پیامبر صلی الله علیه وسلم بر حقوق کسانی که نسبت خویشاوندی دارند تأکید زیادی کرده است، چنانچه که الله تعالی میفرماید: «وَأْتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ» ترجمه: «و حق خویشاوند را به او بده صله رجم به جای آورید» و باز میفرماید: «إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ» ترجمه: «در حقیقت، الله شما را به عدالت و نیکوکاری و بخشش به خویشاوندان فرمان می‌دهد»، اتفاق برای خویشاوند نیازمند از ضروری ترین و واجب ترین حقوق است که ثواب آن دو برابر است، پیامبر گرامی مان محمد مصطفی (صلی الله علیه

وسلم) میفرماید: صدقه بر فقیر فقط صدقه است و بر خویشاوند دو نوع ثواب است یکی صدقه و دیگر پیوند یا صله رحمی.

ستایش مخصوص ذات الله پروردگار جهانیان است، درود و سلام بر خاتم پیامبران سرور ما حضرت محمد صلی الله علیه وسلم و بر همه آل و اصحاب او باد.

شکی نیست که قرآن و سنت همان گونه که فضیلت پیوند خویشاوندی و حقوق خویشاوندان را روشن کرده، بر انذار از قطع پیوند خویشاوندی شدیداً تأکید کرده اند، چنانچه خداوند سبحانه و تعالی میفرماید: «فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتُقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ * أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعَمَّى أَبْصَارَهُمْ» ترجمه: «پس ای منافقان، آیا جز این انتظار دارید که اگر از قرآن و سنت پیامبرش روی بگردانید، در زمین تباهی کنید و از خویشاوندانتان بپسندید؟ چنانکه در جاهلیت این حالت را داشتید* اینان کسانی هستند که الله با دور ساختن از رحمت خویش لعنتشان کرده است؛ پس گوش دل آنان را کر، و چشم دل آنان را کور ساخته است» و در آیت دیگری میفرماید: «وَالَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ» ترجمه: «و کسانی که پیمان الله را پس از استوارکردنش می‌شکنند و آنچه را که الله به پیوستنش فرمان داده است صله رحم می‌گسلند و در زمین فتنه و فساد می‌کنند، اینانند که در آخرت لعنت و فرجامی بد دارند.»

و پیامبر گرامی مان محمد صلی الله علیه وسلم در توضیح مجازات قطع پیوندهای خویشاوندی می‌فرماید: هیچ گناهی سزاوارتر از این نیست که خداوند در دنیا عذاب صاحبش را تعجیل کند با آنچه در آخرت برای او از قطع صله رحمی ذخیره می‌شود.

پس بر ما لازم است تا بدانیم که ما چقدر به پیوندهای خویشاوندی و صله رحمی ضرورت داریم که درین کمال ایمان و رضایت خداوند رحمان و استواری جوامع و پیشرفت و ترقی ملتها است.

خداوندا، صفوف ما را متحد کن، دلهای ما را پیر از مهر کن، و از مصر ما محافظت کن، و پرچم آن را در جهان برافراشته کن.